

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2021. gada 5. maijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 65/2021),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par valsts pensijām” 26. pantu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 91. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2018. gada 1. janvāra.

2. Likuma “Par valsts pensijām” 26. pants noteic:

“(1) Valsts pensiju vai tās daļas apmēru, kas nepārsniedz 50 procentus no iepriekšējā kalendāra gada vidējās apdrošināšanas iemaksu algas valstī (noapaļotu līdz veseliem *euro*), pārskata reizi gadā 1. oktobrī, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un 50 procentus no apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma

procentiem (turpmāk – iemaksu algas indekss), ievērojot šā panta ceturtajā un piektajā daļā noteikto, kā arī šādus nosacījumus:

1) ja kopējais faktisko patēriņa cenu indekss un iemaksu algas indekss ir mazāks par skaitli “1”, valsts pensiju nepārskata;

2) ja apdrošināšanas iemaksu algas reālā pieauguma procenti ir lielāki par 15 procentiem, iemaksu algas indeksa noteikšanai piemēro 15 procentus;

3) ja pensijas pārskatīšanai kārtējā gadā aprēķinātais pensijas apmērs ir mazāks par iepriekšējā gadā pārskatīšanai noteikto pensijas apmēru, pensiju pārskata līdz iepriekšējā gadā noteiktajam pensijas apmēram.

(2) Politiski represētajām personām, I grupas invalīdiem un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem pensiju neatkarīgi no tās apmēra pārskata reizi gadā 1. oktobrī, ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un iemaksu algu indeksu un ievērojot šā panta pirmajā daļā minētos nosacījumus.

(3) Ministru kabinets nosaka valsts pensijas pārskatīšanā piemērojamā faktiskā patēriņa cenu indeksa un iemaksu algas indeksa noteikšanas kārtību, kā arī valsts pensijas pārskatīšanas kārtību.

(4) Vecuma pensiju pārskatīšanai atkarībā no personas apdrošināšanas stāža, par kuru ir piešķirta (pārrēķināta) pensija, piemēro nevis 50 procentus, bet gan šādus apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma procentus:

1) 60 procentus – ja stāžs ir no 30 līdz 39 gadiem vai ja vecuma pensija piešķirta par darbu kaitīgos, smagos vai sevišķi kaitīgos, sevišķi smagos darba apstākļos;

2) 70 procentus – ja stāžs ir no 40 līdz 44 gadiem;

3) 80 procentus – ja stāžs ir 45 gadi un vairāk.

(5) Ja vecuma pensijas apmēra pārskatīšanai iespējams piemērot vairākus šā panta ceturtajā daļā minētos nosacījumus, pensijas pārskatīšanai piemēro lielākos iemaksu algas pieauguma procentus.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģija var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona ir tiesīga iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējam [datums] piešķirta izdienas pensija. Līdz 2018. gada 1. janvārim, kad stājās spēkā grozījumi likuma “Par valsts pensijām” 26. pantā, to papildinot ar ceturto daļu, izdienas pensijas un vecuma pensijas esot pārskatītas pēc vienādiem kritērijiem. Tomēr pēc minēto grozījumu spēkā stāšanās, personu, kas saņem izdienas pensiju un kuru apdrošināšanas stāžs pārsniedz 30 gadus, pensijas tiekot indeksētas, piemērojot mazāku indeksu nekā personām ar tādu pašu apdrošināšanas stāžu, bet kuras saņem vecuma pensiju. Arī pēc tam, kad [datums] Pieteikuma iesniedzējam noteikta I grupas invaliditāte un viņa pensija tiekot pārskatīta atbilstoši likuma “Par valsts pensijām” 26. panta pirmajai un

otrajai daļai, tiekot piemēroti atšķirīgi indeksi pensiju pārskatīšanai. Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības uzskata, ka likuma "Par valsts pensijām" 26. panta pirmajā un ceturtajā daļā ir noteikta atšķirīga attieksme, kas neatbilst Satversmes 1. pantam un 91. pantā nostiprinātajam tiesiskās vienlīdzības principam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību tikai tad, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Likuma "Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm" 7. panta trešā daļa nosaka, ka izdienas pensijas aprēķina, piešķir un izmaksā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra. Atbilstoši minētā panta septītajai daļai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras amatpersonu izdotos administratīvos aktus vai faktisko rīcību persona var apstrīdēt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktoram. Savukārt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktora lēmumu var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumi par izdienas pensijām, tostarp lēmumi par šo pensiju pārrēķinu ir apstrīdami un pārsūdzami Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Taču Satversmes tiesa ir atzinusi, ka subsidiaritātes principa ievērošanai nepieciešams izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu*). Minētā atziņa nozīmē to, ka pastāv reāla iespēja ar konkrēto tiesību aizsardzības līdzekli panākt tādu materiāltiesisku rezultātu, kas novērš personas pamattiesību aizskārumu. Ja imperatīva norma ir formulēta nepārprotami, pieteikuma iesniedzējs atrodas šīs normas tvērumam tipiskā situācijā un nav šaubu par normas piemērošanu konkrētajā gadījumā, Satversmes tiesas likums neprasa izsmelt tādas

formāli pastāvošas iespējas pārsūdzēt administratīvu aktu, kuru izmantošanas rezultātā acīmredzami nav sagaidāms personai labvēlīgs lēmums (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 24. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-23-01 14. punktu*).

Likuma “Par valsts pensijām” 26. panta normas ir formulētas nepārprotami. Pieteikuma iesniedzējs atrodas minētā panta pirmās daļas tvērumam tipiskā situācijā, kā arī nav šaubu, ka attiecībā uz viņu, nav piemērojama šā panta ceturtnā daļa, jo tā regulē jautājumus, kas attiecas uz vecuma pensiju pārskatīšanu. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja rīcībā nav reālu un efektīvu iespēju aizstāvēt aizskartās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtnās daļas otrajam teikumam gadījumā, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskārums brīža.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka Pieteikuma iesniedzējam piešķirtā pensija vairākkārt pārskatīta. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskats, atšķirīgā attieksme pensiju pārskatīšanā izriet no likuma “Par valsts pensijām” 26. panta pirmās un ceturtnās daļas. Likuma “Par valsts pensijām” 26. pants papildināts ar ceturto daļu ar 2017. gada 22. jūnija likumu “Grozījumi likumā “Par valsts pensijām””, kas stājies spēkā 2018. gada 1. janvārī (turpmāk – 2017. gada 22. jūnija Grozījumi). Minētā norma tikusi grozīta arī ar 2018. gada 27. septembra likumu “Grozījumi likumā “Par valsts pensijām””, kas stājies spēkā 2019. gada 1. janvārī. Pieteikuma iesniedzējs ir aprakstījis visus gadījumus par viņa pensijas pārskatīšanu, sākot no 2018. gada 1. oktobra. Savukārt prasījumā Satversmes tiesai Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt likuma “Par valsts pensijām” 26. pantu par spēkā neesošu no 2017. gada 22. jūnija Grozījumu spēkā stāšanās dienas – 2018. gada 1. janvāra.

Tādējādi secināms, ka Pieteikuma iesniedzējs savu pamattiesību aizskārumu izjūt nevis no viņam piešķirtās pensijas pēdējās pārskatīšanas 2020. gada 1. oktobrī, bet jau no 2017. gada 22. jūnija Grozījumu spēkā stāšanās dienas.

Ievērojot minēto, konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2017. gada 22. jūnija Grozījumu spēkā stāšanās dienas, tas ir, no – 2018. gada 1. janvāra. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2021. gada 1. aprīlī. Tādējādi Satversmes tiesas likumā noteiktais sešu mēnešu termiņš nav ievērots.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 65/2021).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Sanita Osipova